

‘Kayıp El Yazması Hayatımdır Benim’

Ali CELEP

(*Kuşluk Saatleri*’nden hareketle Ebubekir Eroğlu’nun şiiri üzerine)

Şiirinin 40. yılına armağan...

Ebubekir Eroğlu’nun ilk şiir kitabı *Kuşluk Saatleri* 1974 yılında, son şiir kitabı *Sesli Harfler* 2011 yılında yayımlanmış. Her iki eserini birlikte okuduğumda ulaştığım ilk sonuç, Ebubekir Eroğlu’nun kırk yılı aşkın bir zaman diliminde, yürekte bağlılığını sürdürdüğü şiir uğraşısında ‘*bildiği yoldan*’ hiç ayrılmamasıdır. Bu, ‘*şiiri bildiği yoldan*’ hiç ayrılmaması anlamına geldiği gibi, ‘*şiirini bildiği yoldan*’ ayırmaması demeye de gelir. Şairin 1950 ve *Kuşluk Saatleri*’nin 1974 doğumlu olduğu dikkate alındığında, şiirlerini yayımlamaya başladığı koşullarda, Türkiye özelinde sanat alanında, güncel siyasi gelişmelerin etkisinde, yedeğinde ve giderek yörüngesinde bir tavrın egemen olduğu bilinen bir hakikattir. *Kuşluk Saatleri*’ndeki şiirleri okuduğumda ulaştığım diğer sonuç, Ebubekir Eroğlu’nun, kuşağına ait birçok şairden farklı olarak dönemindeki politik ortamın dayatmalarından şiirini uzak tutmayı başarmasıdır. Öte yandan ulaştığım bu sonuç, onun şiirinin siyaseti olmadığı anlamına da gelmez fakat şiire ilişkin hassasiyetini güncel siyasi gelişmelerin etkisine açık tutmadığı ve dolayısıyla sanatın bizatihi özgürleştirici vasfının, güncel gelişmelerin baskısıyla sınırlanmaması gerektiği gerçeğini gözeten bir tavır olarak anlaşılmalıdır. Bu tavır, şairin ‘*kendi olma*’ ‘*kendi olarak kalma*’ kavgasıyla ilgilidir. Ebubekir Eroğlu’nun 70’lerden bugüne okunan, şiirleri takip edilen bir şair olmasında, insandaki ‘kendilik’ bilincinin ne denli değerli olduğu gerçeğinin idrak edilmesi etkili olmuştur. *Kuşluk Saatleri*’nin hemen her sayfasında ‘kalp’ kelimesinin merkezî konumu işgal etmesi manidardır. Bizim bildiğimiz kalp, bir düşünce ve idrak merkezidir ve kendilik bilgisinin kaynağı orada saklıdır. Bu sözcüğün hangi bağlamlarda kullanıldığına birazdan değineceğiz.

Kuşluk Saatleri’nin ilk baskısı elimde yok. Bu yüzden toplu şiirlerini içeren 2011 tarihli genişletilmiş 2. basımdaki *Berzah*’ta yer alan *Kuşluk Saatleri*’ni esas

Şiir nöbetinde 40 yıl: Ebubekir Eroğlu

Şiir vebütünde 40 yıl: Ebubekir Eroğlu

almak durumundayım. Bu noktada ilk baskıdaki şiirlerin sonradan şairin tasarrufuna tabi tutulup tutulmadığını dikkate almadım. İki uzun şiirin de yer aldığı 'Ek' bölümünün yazılış tarihi hakkında bilgim olmadığını hatırlatmakta yarar görüyorum. Bu uzun şiirlerin muhtemeldir, 1970-1974 aralığına ait olduğunu kabul edebiliriz. Bu cümleleri şu nedenle sarf ediyorum: Bildiğimiz gibi şairler bazen toplu şiir baskılarında sonradan tasarruf etme gereği duyabiliyorlar. (Sezai Karakoç gibi) Tasarruf etsinler, etmesinler, şairine saygım gereği metnin son hâlini dikkate almayı yeğliyorum. Ebubekir Eroğlu söz konusu olduğunda, onun ilk şiirleriyle son şiirlerini birlikte okuyanlar için, zaten tasarruf edip etmemesi bir gerçeği değiştiremeyecektir: O, kendi gençliğiyle şimdiki olgun hâli

arasında belirgin bir didişme yaşamayan bir karakter getirmiştir bugüne. İlk şiirleriyle son şiirleri, beslendikleri kaynak itibarıyla da uyumlu bir görüntü sunarlar. Şu hâlde şiir okumalarımda metin içi bağlamdan zorunlu olmadıkça ayrılmamı gerektirecek bir durum olmadığı bilinsin isterim.

Kuşluk Saatleri üç bölüm ve 23 şiirle kurulmuş: 'Başlangıç Şiirleri', kitaba adını veren 'Kuşluk Saatleri' ve 'Ek'. Kitaptaki şiirlerin çoğu, bir bakıma, genç bir şairin kendi duygularını, giderek çevredeki konumunu anlamaya yönelik kişisel izlenimlerden, bu izlenimleri besleyen 'anlık' görüntülerin çağrışımlarından ve nihayet duyuların ilk bakışta kolayca fark edilemeyen niteliklerini tanıma kaygısından doğmuş görünüyor. Anlık görüntüler şiirde iki türlü çalışıyor:

1. Adı üstünde anlıksal yani zihinsel
2. Duygusal (kalbi)

Bu durumda şiirde çağrışım iki türlü işletiliyor. Onu özel anlar eşliğinde şiire körükleyen düşlem ve duygularının gerçek tabiatını öğrenmeye, arzularını canlı bir duyum içinde denetlemeye yarayan imgelem. Düşlem doğanın etkisi altında alevlenirken, imgelem dinin/maneviyatın gözetimi altında kelimeleri yontmaktadır. Şiirle okura iletilen zevkin, dinin gözü ve tabiatın onayı altında sunulması, Ebubekir Eroğlu'nun şiir irasını belirleyen önemli bir özelliktir. Bu özellik şairin duyarlılığını, estetik görüşünü, bir nevi de imge akışını disipline eder. Aşağıdaki örnek, onun delikanlılık çağına ait bir gençlik şiiridir. Şair her ne kadar kendini şiire götüren sürecin farkında olsa da, henüz bir büyük şairden aldığı etkiyi kendi davranışı yerine

koymaktan kurtulabilmiş görünmüyor. Dikkati çeken şey, şiir, bir delikanlının duygularından çok olgun bir karakterin duyarlığını yansıtıyor oluşudur.

'En Yüce'

*'duymakla yaşamayı birleştiren çizgi
elleriyle bir ânu uğurlayanlar
tatmak tatmak isterken o büyük sevinci
ey duymaya yaşamaya inananlar*

*hüzne ne dediniz ey ulular
ki onu çocuklar büyüklerine taşıdı
en yüce dualarında duydular
en yüce anlarında insanlar'*

Başlangıç için bu tarz şiirin en güzel tarafı, şiirin doğal mantığını iyi kavramış olması, söyleyişi renklendirmek için gösterişli, pırıltılı, abartılı bir yaklaşımın olmaması, şiirin doğal biçemine uygun sözcükleri yerinde kullanması, okurda bir sahiplenme güdüsü yaratmayı başarmasıdır. Şiirin bütün anlamına hizmet eden sözcüklerin seçimi, öyle anlaşılıyor ki, salt şairin iç dünyasına yapışık bir işlev yüklenmemiş, evrensel düzlemde insanın yalın duygularını kavrama amacına matuf bir yaklaşımı da amaçlamış. Duyguların görece etkisiyle sınırlı bir zevk iletimi burada şairi ilgilendirmiyor, duyguları metafizik bir atmosferde değerlendirme yolunu benimsiyor. Böylece şiirdeki hüznün, ayrılık, sevinç gibi sözcükler, insanın en yüce anlarından birinde, 'duymayı ve yaşamayı birleştiren' bir çizgide, bir dua formunda gerçek anlamına kavuşmuş oluyorlar. Nitekim az sonra 'Hüznün Anlayışı' adlı şiirinde de insanın gelip geçici arzularından, hızla geçen arzusun gerçek mahiyetini tanımaya ve giderek 'gerçek arzu'yu talep eden, bu dünyadaki varlığımızın hikmetine işaret eden metafizik eğilimin işaretlerini görebiliyoruz. Böylece şairin yaşam içinde, duygusal fazda kendi konumunu tanıma hevesi, asıl amacına ve nihai anlamına kavuşacaktır. Burada duygusal fazda derken 'yalın duygu'yu kastediyorum. Ebubekir Eroğlu'nun şiirlerinde 'hissedilenleri' 'görülenleri' 'duyulanları/duyumları' 'yaşantıları' bir tür 'bilgi'ye dönüştürme gayreti hep olmuştur. O bir tür bilgi, benim 'düşünce öncesi' ve 'duygu ötesi' dediğim bir bilgi türüdür. Bu, hızla akıp giden günlük yaşamda ayırdına varamadığımız fakat gerçek anlamda bizim muhtaç olduğumuz, hızla akıp giden, içine duygu ve düşünce bulaşmamış bir bilgidir. Hamdır. Ötesi berisi yoktur ama ezelden ebede içimize yaratıcı kudret tarafından kodlanmıştır. Şair doğadan içine/kalbine bakarak, çevreden/topluluktan insana bakarak, evrenden topluluğa bakarak bu bilgiyi yoklamak, kollamak derindedir. Şiirle ruhunu bu bilgiye açma çabasındadır. Buradan kendini, çevreyi, evreni tanıma yolundadır.

Şiir nöbetinde 40 yıl: Ebubekir Eroğlu

ayışığına muhtacız dedim dinlemediniz
duaya muhtacız selama muhtacız
muhtacız bahara bahar sabahına

....
'hüznün anlayışını isterim
ey hüznün anlayışını isterim
badısabanın sabahla dostluğunu isterim
badısabanın sabahla savaşını isterim
ey badısaba ekmeğini aşını isterim'

'isterim hızla geçen arzuyu
bu dansın çağrısı beni bulur beni arar'

Bugüne kadar hiçbir şairin büyüünden kurtulamadığı, seleflerin yeri dolduramaz biçimlerde işleyip bitiremediği, muhatabıyla asla bir güç ilişkisine tenezzül etmeden sürdürdüğü, şiirle ilgilensin, ilgilenmesin her insan tekinin yaşamında gönüllü kurban olma güdüsü yarattığı bilinen sözcüklerden biri olan 'aşk', *Kuşluk Saatleri* şairinin tahayyülüne de musallat olmuştur. Üstelik kendinden de emin olmayan bir hâletiruhiye içindedir. Aşk onda gönlün kısa süreli peşrevi olarak görünür. Onunla kalıcı bir 'ruhduyumsal' ilişki içinde olmaz. Bununla birlikte aşkın bir 'saflaşma' tezahürü olarak şairin yaşamının ve genel yaşamın içindeki her türlü güzellikte önceden sarılı karşılıklı bir 'tecelligâh' makamı olduğunu söylemek gerekir. Onu hem olanca maddi yoğunluğu içinde hem de bir 'titreyiş eri olarak' olanca düşselliği içinde saflaşma isteği olarak anlamak ister. Dünyaya gereğinden çok bulaşmaktan doğan akıl almaz alışkanlıklara karşı şairin bu isteği de kuşkusuz manevi içeriklidir. Öte yandan aşkı, olduğu gibi saflıkta, manevi içeriğiyle anlama isteğine karşı şair, onu, 'sebepsiz güzellikte' doğan 'bir deha' olarak gördüğü, böylece olağanüstü bir konuma yücelttiği için, kendi duygularının gerisindeki gerçeklikle ilişkisini salt 'düşselliğe tutturarak' kurmaya yönelir.

'aşka dayanmayı beceren
sesler ve sözlerdi biliyorum
o ki önünde baş eğdim
o ki suçlarımı ona söyledim'

'ben ben olmadım biliyorum
güne ve arzuya boyun eğdim
aşta eğlendim'
'gönül yalnızca bir tüydür kalbi dokuyan
rüzgârın soldurduğu aşk damarını
aldatıp atlayıp geçerek
incelen engerek'

*'aşk ama şimdi davrandıysa ne gibi
koyunda kalan köprü görmedim görsem de
ta deniz açıklarına kapanmalıyım'*

Onun şiirlerinde fazlasıyla kendine özel ima ve çağrışımlarla beslenen 'duygusal ara bölgeler' oluştuğunu belirtelim. Rastgele düşlem demeyelim de 'manayla desteklenmemiş' kapalı cümleler, ölçsüz bir 'gizemlilik havası' yaratır ki bu onun şiirinde tehlikeli bir eğilimdir. Bu tehlike, seleflerinden aldığı etkiyi, şiirinde kendi davranışları yerine koymaktan henüz kurtulamamasından doğuyor. Seleflerinden aldığı etkiden açık bir şekilde görülen Sezai Karakoç ve daha çok da Cahit Zarifoğlu şiirine borçlu olduğu minnet duygusunu kastediyorum. Nitekim yıllar içinde şairin muhayyilesi, bu süreci aşarak daha kendiliğinden ve daha yalın hâlde, 'gönülden düşen anlamı' sözcüklerin özüne işleyecektir. Ebubekir Eroğlu'nun ilk şiirlerinin İkinci Yeni havzasından aldığı etki ise bütünüyle retorik. Yürekte gelen anlama ilişkin değildir. Temele inmediği için, sonraki şiirlerine yönelik olarak başışık tutmamış, alışkıya dönüşmemiştir. Bununla birlikte onun şiirlerinin İkinci Yeni'nin seçkin isimlerinin disiplininden geçmediği de herhâlde söylenemez. Şu var ki başlangıç şiirlerinde kendi varlık düzenini henüz kuramamış olduğu görülür. Başka bir deyişle, dizeler, varoluşuna ilişkin imgesel bir mercek altına alınmadan dolaşımdadır. Kişiliğine ilişkin gerçek ve özel bir konuşmanın konusu olmaktan çok, biçimsel görünümlüdür.

*'gözlerim az Akdenizlidir büyüyen bebekleri
yürüyüşümü seste kalan tuş aşındıran sanma
aşınmış piyano tuşlarında gizlemedi
kendini giz-
lemedi o
cam gibi
bir ben ateşi var diken değil
ta orta yerinde bir inip bir kalkan
göğsümün*

*sana baktıkça
ağırladığım kendi ateşim'*

*'âşıklar
sabah soğuşunu ağlardı'*

Kuşluk Saatleri'nde şairin muhayyilesine yön veren, konularına eğilirken anlığının bel bağladığı sözcükler, genel olarak lirizmin söz dağarcığına aittir. Biyolojik işleyişi bakımından değil de ruhsal durum itibarıyla şairin konumuna doğrudan uygun düşen bu sözcükler, kimi zaman iç âleme kimi zaman da dış

dünyaya ilişkin gerçeğin deneyimlenmesi sürecinde 'soyutlandırma' ve 'kişileştirme' temelinde ele alınmışlardır. Şiirleri baştan sona kat eden 'hüzün' 'sevinç' 'dua' 'çocuk' 'kadın' 'aşk' 'arzu' 'sabah' 'gece' 'elem' 'rüzgâr' 'kalp' 'düş' 'gül' 'gönül/yürek' 'taş' 'deniz' 'acı' 'yalnızlık' 'rüya' 'zihin' 'hayal' 'beyin' 'zaman' 'şehir' 'ölüm' 'sabır' 'ruh' 'toprak' 'akıl' 'kan' 'sinir' 'kaygı' gibi sözcükler doğadan bedene doğru uyumlu ve ağırbaşlı akan ve şiir içinde değerli bir düşünceye dönüşen gerçeğe bağlanmakla birlikte, temelde dinden doğan sözcüklerdir. Bir başka deyişle, şiir cümleleri fizik ötesi ürpertinin mahmuzladığı ve doğanın onayladığı bir düzende kurulmuşlardır. Sonraki şiirlerinde şairin duyarlılığının gelenekle iyiden iyiye yoğunlaşıp olgunlaşmasıyla, dünyaya ilişkin törel deneyimi ve bu deneyimden doğan gerçek, tabii olarak daha seçik dinsel lirizmle ıralı olacaktır. Şairin belleği doğayla, ruhu gelenekle yoğrulmuş hâlde, gözü açıkken görülen rüyalara tutturulmuş sözcüklerle kendi adına modern varoluşun olanakları yoklanır. Doğayla birlikte bir tür metafizik araştırması, yukarıda sıraladığım sözcükler üzerinden nihai anlamda töresel bir izlek alıştırmaları yapıyor da denebilir. Şu var ki bu araştırma ya da alıştırmaya çünkü şiirin model sözcükleriyle yapıldığından (sözcük azlığı, çokluk kimi süslemeli benzetmelere de yol açar) genel olarak aynı kalıpta etkilenmeler üzerinden işler. Bu da okur katında ya da en azından benim gözümde hep aynı şiirin yazılmakta olduğu izlenimi yaratır. Şairin zihninde soyutlanmış, kişilendirilmiş sözcük ve ibareler, 'Sesli Harfler'de olduğu gibi, doğal dilin olanaklarıyla, felsefeyle fizik ötesi konuların harmanlandığı, elmanın içindeki çekirdek gibi gerçeklik bilgisine dönüşür. Birkaç kesit:

'yoksa geçen zamanı uğurlamak
en salim günü karartıp zihnimizde
onlar bir dikbaş çocuğun
içinden yetmezliğini ne sandılar
dışarıdan yontmaktı bildikleri
içine ne ben eğildim
ne zaman buldum buna
taştıyanlarsa yapıyor bu görevini
tüm gerçeksiz tesellileri aşmış olarak
öğütleyen bir uğultu gibi'

'istedim ki,
bir meyve alayım cennetten
getireyim onu size'
dediğini öğrendim yüce peygamberin
tüm içtenliğiyle
aşlında masa başında
kâğıt tomarları arasında oturduğum hâlde

Başlangıç şiirlerindeki biçim denemeleri dâhil fazlasıyla ‘görgülü’ bir üslubu var Ebubekir Eroğlu’nun. Bugün yazdıklarında da öyledir. ‘Bathos’ hâli haniyse hiç yoktur. İkinci Yeni müktesebatının etkilerini gördüğümüz şiirlerinde de dinanın gayet terbiyeli ses düzeninden esinlendiği şiirlerinde de yaşıyla tezat bir şekilde olgun olduğu kadar otoriter hava eksik olmaz. Gayriresmî bir ölçüsüzlük formda ve muhtevada şiire kimi zaman nefes aldırır diye düşünüyorum. Oysa türkü formuna yaklaştığı bazı kesitlerde dizelerini açık havaya çıkardığını, söz dizimini rahatlattığını, böylece meramının değerini düşürmeden daha sade ve akıcı üsluba evrildiğini görebiliyoruz. ‘Ezginlik Çizgisi’ndeki son koşada (iki-likte) ‘Yaralı’nın iki dizesinde, ‘Ülke Açanlar’ın bazı bölümlerinde olduğu gibi.

*‘suçluyuz ağırlara affedilme ümidiyle dayandık
yalvarırdık yalvarmayı bilmesek de affedersin diye belki’*

*‘a yarım yel alan pencereyi arala
a yarım bir vakit değme bana’*

*-dağlanan yüreğimin ülkesi güzeldir
yârim
bu dağın ardı güzel
bir kadınla yenilerken kendini
yiğidin açık alnı da’*

*-dağların ardı güzel diyorlar yârim
dağlanan yüreğimin ülkesi
ülke açan ülke yenileyendir
bir kadınla yenileyen de kendini’*

Bu dizelerin salt değerli duygular listesi sunmaktan ibaret olmadığı açıktır. Bunun ne anlama geldiğini bilahare açacağız. Gerçek şu ki onun şiirleri, kapısını kırk yıldır aşındırmaktan bıkmadığımız bir kaynaktan, kendini vahiy ve doğa aynasında seyredip düşünen kişi gibi, bilincimize akan aralıktan bugüne ulaşmayı başaran güçlü bir damarı temsil ediyor. O damar, ‘fitrat ben’ ile aşıldır.